

ВЛАДИМИР ПОЛЯНОВ

МРЕЖАТА НА ДЪЖДА

chitanka.info

Аз спрях изненадан пред стълба. Очите ми се разтвориха широко. Така те биха могли да видят целия свят. Друго, по-малко не смогнаха. Прочетох:

КАЗИМИР ХРАБЪР

Само името. Нищо повече. Очите ми гледаха широко разтворени, но не можеха да видят нищо освен черните печатни букви, които изплитаха това име. Облегнах се на стълба. Едно дете недалече дърпаше малката си количка. В нея беше впрегнато конче от картон. Бях повече от уверен, че животното не е направено от друго. Дори помислих нещо за фабриката на детските играчки. На другия ъгъл на улицата работници измазваха нова къща. Под скелята минаваха хора. Това е опасно! — убеждавах се аз. Стоях, облегнат на стълба, и обсъждах колко е опасно да се минава под скелята.

Неочаквано тръгнах. Мисъл проблясна в съзнанието ми: Казимир. Не, не! Никаква мисъл! Само името! Не можех да повярвам, не смогнах да мисля. Само името проблясна в съзнанието ми и едно чувство да бягам, да догоня онова, което е останало, ме тласна. Онова неочаквано, невероятно! Файтон преминаваше улицата. Конете, изнурени, дишаха тежко. Коларят седеше спокойно. Не мислеше за своите бедни коне. Ръката му механично сваляше и дигаше камшика. На прозореца на една къща момиче поливаше цветя. Долу играеха деца. Техните викове оглушаваха улицата. Спрях. Сега бях уверен, че онова на стълба е някаква смешна игра на моите нерви. Нищо друго. Ето улицата. Ето хората, ето живота. Те бяха като през миналия ден, като преди десет дни, преди година. Две деца се сборичкаха. Ожесточено се нахвърлиха едно върху друго. Малкият пестник на по-голямото разби устата на противника. Старец се намеси. Знаех какво им говори мъдро, добродушно и назидателно! Нищо не се е случило. Стана ми леко. Започнах дори да се забавлявам. Върнах се при стълба. Дотам броих стъпките. Сто и седем! Хубаво число! На осмата след стотицата спрях. Сърцето ми се сгърчи. Видях отново:

Полетях по улицата. Не беше далече, а все ми се струваше, че няма да стигна. Най-сетне ето я малката позната уличка. Спрях и видях — пред дома беше пусто, никакъв човек, никаква кола, файтон. Втурнах се в къщата. Не погледнах встрани на стената. Знаех какво има там. Изкачих се по стълбите. Дълги, извити, прогнили. Задъхан спрях пред вратата на етаж. Отстрани на рамката стоеше картичка с името му. Но не като на стълба и ми стана странно, не ми се искаше да повярвам, че някога моят приятел е закачил картичката си. Чистият ѝ бял цвят говореше за някаква лъжа. Лъжата на мъртвите, че някога са живели.

В тоя миг вратата се отвори. Показа се хазайката на Храбър. Аз не посмях да я попитам. Гледах я с болка в очите. Тя първа проговори:

— И вие ли нищо не знаете?

— Знам — промълвих, — прочетох!

— Некролозите ли?

Сведох глава.

— А мъртвият? Не знаете ли де е той?

Погледнах слисан жената.

— Де е мъртвият?

Тя се разплака.

— Ето и вие не знаете! Господи Исусе!

Нещо кипна в мене. Отстраних разплаканата баба и през коридора влязох в стаята на приятеля си. Тук нямаше никой. Тогава отидох в съседната стая. Сетне в другата. Сякаш мъртвият можеше да бъде скрит! Хазайката влачеше крака след мене. Когато се готвех да отворя вратата на последната стая, тя ме задържа.

— Оставете! Вътре е докторът. Не го безпокойте!

— Кой доктор? — попитах. Не бях чувал за него.

— Секул Брадва! Моят втори квартирант!

— Кой е? — обади се пискливо някой от стаята и отвори вратата.

Късичък слаб човек, изгубен в сивата си домашна дреха, пристъпи напред, като тропна с дървената протеза на единия си крак.

— Кой е? — изписка отново той.

Хазайката се приближи, пошепна.

— Оставете го! Той е малко болен...

Цялата необичайна фигура на този невзрачен човек говореше, че жената казва истината. Но аз имах нужда от предупреждение. Не ми трябваше квартирантът й. Хванах я за раменете и настоях за обяснение.

— Кажете какво е станало с моя приятел?

— Ах, това господ знае! — изохка тя. — Господин Храбър излезе още миналата вечер и оттогава не се е връщал. А тая сутрин се появиха некролозите. Аз тичах навсякъде. Ходих и в полицията. Никой нищо не знае. Нито за мъртвия, нито кой е поръчал некролозите.

Секул Брадва затвори вратата.

Избързах и аз да си тръгна. Всичко ми се виждаше невероятно, объркано, мъчително. На стената до изхода долу се обърнах и сега погледнах това, което знаех, че стои залепено там. Приближих и зачетох:

Съобщава се на интересуващите се, че тая нощ
скоропостижно почина писателят Казимир Храбър...

Следваше още нещо, но не го видях. Погледът ми, привлечен от някаква сила, трябваше да се обърне нагоре. Там, на прозореца на втория етаж, стоеше съквартирантът на моя нещастен приятел. Той беше втренчил очи надолу и ме гледаше...

От тоя нерадостен ден изминаха повече от два месеца. През това време никой не узна нещо определено за изчезналия. Неговото име стана предмет на разговор за много дни. Тези, които се подведоха от некролозите, побързаха да дадат своята дан от хвалебствия за починалия млад писател. Неговите по-близки недоумяваха и мълчаха. Между тях бях и аз. Но за мене цялата история стана още по-забъркана, когато в началото на третия месец от съобщението за смъртта на Храбър получих писмо от Буенос Айрес. То носеше подписа на Секул Брадва — съквартиранта с дървения крак. Той пишеше, че поради редица обстоятелства, за които не искал да дава обяснения, у него останали книжа на Казимир Храбър. Те му тежали, затова ми ги изпраща, тъй като знаел, че аз съм близък приятел на

Казимир и вярвал, че не съм безразличен към съдбата му. Следваше адресът. А след това:

Вярвам писмото ми да е добре написано. За случая аз изучих най-подробно как постъпват благовъзпитаните хора. Ако има някаква грешка, тя не е моя — обвинявайте тях. Между това аз имам да свърша някои работи, които засягат само мене. С други думи — не си пъхайте носа!

Към писмото беше приложен пакет с книгата на Казимир Храбър. Самото то беше написано с непознат, остро начупен, сякаш насечен почерк и с тон, както разбирате, не много любезен. На това, поне в началото, аз не отдадох значение. По-скоро ме учуди необяснимият начин, по който книгата на приятеля ми са попаднали в ръцете на неговия съквартирант. И още повече: кога той е отишъл в Аржентина — нали го видях в квартирата му съвсем неотдавна! Времето, потребно за да стигне, както и за да дойде една пратка от далечния свят, и денят на последната ми среща с невзрачния човек — колкото и да се мъчех да ги разпределя, та да отговарят на някаква възможност — не съвпадаха. Но отдавайки всичко на случая, аз побързах да прегледам книгата на моя приятел, чиято съдба не ми беше съвсем ясна. Намерих някои ръкописи и една тетрадка-дневник. В нея на първата страница, написано с познатия почерк на приятеля ми, прочетох:

Трябва да разкажа някому необикновеното, което ме разиграва всеки ден, всеки час. То ме убива. Трябва да споделя с някого кошмара, в който живея, за да намеря малко спокойствие, ако е възможно. Така по ще тръгне. И ако се оправдаят моите предчувствия и съмнения, ще се разбере, че не съм фантазирал. Така странно е всичко!

Но първо един предговор. Сетне за днешното и за другия. Той дойде няколко дни преди смъртта на Раб. А когато Светослав почина, той се помъчи да го замести. Но това по-късно. В началото бяхме само аз и приятелят, мой

съученик и другар от университета! Това не е важно. Друго има. По това време аз обичах да мечтая и да пиша разни работи. Раб ме крепеше: „В тебе има дар.“ Но аз бях още дете. Не по възраст. По изживявания. Пишех най-често приказки и фантазии за някакви пеперуди (обикновено бели), които, жадуващи за светлина, умирали, като безразсъдно се хвърляли в огъня или летели към слънцето, докато загубвали сили и падали мъртви. По-късно дойде мъжът. След баща ми помина се и майка ми. Останах сам на света. Светлата пътека, по която безгрижно тичах, изведнъж изви към безрадостен бряг. Аз се изправих на неговия край и почувствувах в себе си мъжа, който решава, който се колебае, проклина и моли, смее се, плаче, обвинява и чува безмълвния ответ на хилядите свои въпроси — мълчанието. Тогава започнах да пиша. Не защото мечтаех като детето със сантименталните пеперуди. А защото страдах.

Приятелят казваше за новите ми работи: „Те ще те създадат.“ Аз прехапвах устни, за да не похуля. Да се издигам пред хората и да правя име чрез своите страдания не ми се искаше. Но охотно се вслушах в другите му думи: „Тъй ти осмисляш живота си.“ Това беше вярно. Всеки написан къс беше дълго търсена пътека, по която за миг стигах до радост и успокоение. Чрез този миг аз добивах сили за нови изпитания, които не ме оставяха. Но Светослав Раб не млъкваше: „Средството, до което си достигнал, трябва да го дадеш и на другите. Смяташ ли, че те не страдат?“ Не много се вслушах и разбирах какво ми говори. Аз обичах себе си в мъките и радостите и не мислех за другите. Едва по-късно схванах предложението му, но това не уби моето себелюбие. Напротив, помислих си: ще споделя с близки и далечни малките радости, за да получа голямата радост, че съм техен утешител. И туй ми се стори твърде значително за един живот. Раб сякаш прочете тая мисъл в очите ми. Гласно се засмя. Той не очакваше тъй широко да го разбере. Радваше се.

Тъй се реши издаването на моята първа книга.

Помня — в деня, когато тя се появи на една витрина, срещнах другия. Стоях пред пъстрата изложба и разсеяно гледах. Мъчех се да избягвам своята книга. Скоро сетих, че някой спря зад мене и един остър, насмешлив глас зашепна: „Гибел, разкази от Казимир Храбър.“ Нещо пропълзя по тялото ми. Обърнах се и го видях. За първи път. Той имаше малки очи като на мишка. Веднага забелязах това. Сетне — неговите къси руси коси и тънки дълги ръце. Краката му не видях под палтото. Той сякаш беше без нозе. Не помръднах. Тоя човек ме порази още при първата среща със своята особеност и оная насмешлива враждебност, която се излъчваше от него. Гледах го и стоях вцепенен, докато той се поусмихна и влезе в книжарницата. Отвътре долетя отново гласът му, пълен с хаплив присмех: „Гибел, разкази.“ Когато чух и името си, извърнах се и забързах по улицата. Побягнах. Глъчката наоколо ме смущаваше, тормозеше, къщите сякаш изведнъж легнаха над мене и между тях виждах очите на хора, които се смееха. Съзнанието и мъката за нещо грубо и непростимо, което съм извършил, ме шибаша, ръфаха жестоко и аз бързах, тичах, бягах.

На един завой се сблъсках с Раб. Той се зарадва. Търсил ме цялата сутрин. Де съм се губел. И ето дойде най-интересното през тоя ден. Приятелят ме запита: „Къде си носил книгата си? И тъй накъсана! Но, господи — възкликна, — защо изглеждаш тъй чудноват?“ Погледнах го, огледах улицата, после ръцете си. В тях стисках моя сборник разкази „Гибел“, измачкан и накъсан. Смаях се. С всичката сила на паметта си бях уверен, че не съм вземал никаква книга в ръцете си. Тя не ми трябваше, още повече на парчета! Измънках нещо и оставих приятеля си.

Но с това не свършиха странните случки през този ден. Когато се прибрах в къщи, забелязах нещо съвсем необяснимо — макар да не бях купувал нищо, от парите ми липсваха дванайсет лева и петдесет стотинки — цената на моята книга.

Между това „Гибел“ имаше неочакван успех. За книгата писаха всички, които имат обичая да правят това, и читатели я търсеха. Аз се радвах, радваше се и приятелят ми. Той казваше: „Ето че не се излъгах с предсказанията си!“ Ала най-много се радваше издателят. В края на седмицата той ни повика и предложи да издаде втора книга, като ми плати значителен хонорар. Раб ме погледна оживен: „Съгласни, разбира се!“ Аз не казах нищо. Приятелят ми се сдържа, но когато си тръгнахме, той нетърпеливо запита не се ли радвам на хубавата възможност. „Не!“ — отговорих аз. И днес се учудвам. Тъй неочакван беше отговорът и за двамата ни. Сетих вътре себе си погледа на Светослав, изпълнен с укор. Но това не помогна нищо. Тласна ме само към нова неочаквана постъпка. Подадох ръка на приятеля си и му напомних: „Ще се видим утре, нали?“ Това значеше, че не ми се дори говори по въпроса. Той си отиде недоволен.

Тогава дойде другото. Не, така уверено не бих могъл да твърдя. Макар и неотдавна, случките през тия дни се редяха тъй бързо! Мъчно бих могъл да кажа коя бе първа, коя втора. Да, аз не мога да твърдя дали другото дойде след втората среща с непознатия. Едно само знам: то дойде, след като се разделих с Раб и се прибрах в къщи.

Беше късно привечер. Седях, свит на отоманката в стаята си, и гледах светналата електрическа крушка. Преди това няколко пъти гасих и палих лампата. Смяната на тъмнина и светлина, която зависеше от завъртане на един ключ, ми действуваше необикновено. Тая вечер за пръв път прецених, че електрическата светлина е мъртва. Но когато седнах и втренчено загледах лампата, не мислех вече за нейната светлина. Мисълта ми бягаше по-далече: ние всички сме електрически лампи, може би ние всички зависим от един ключ и от два пръста, които го завъртат.

Тогава видях непознатия. Той стоеше пред мене, както доскоро до витрината, и ме гледаше с малките си миши очи. Няколко мига се взирахме мълчаливо. Пръв заговори дошлият. Той направи някакви причудливи знаци

с дългите си пръсти и каза: „Научих, че ще издавате нова книга!“ Аз мълчах. Бях поразен как изникна, откъде се появи и не продумвах. Странно чувство отново ме сковаваше: тоя човек няма крака, а ръцете и главата му висят във въздуха, защото няма и тяло. Непознатият, макар да не отмахваше поглед от мене, играеше с очите си насам-натам. Неочаквано се втренчи и направи отново необяснимия знак с дългите си пръсти, като почти изкряска: „Това не бива да стане!“ Да — съгласих се аз и пред мене блесна голият образ на самоизмамата, че моята книга може да стане утешител за някого. Колебанието ми и пожеланието на тоя човек се сливаха в едно. Той се усмихна. Очите му отново заиграха, но пръстите се отпуснаха спокойно. „Мислех, че ще бъдете по-упорит!“ — каза той и седна до мене. Аз скочих. Мигновено премина пред очите ми всичко случило се. Стана ми обидно. А допирането на непознатия и това негово желание да интимничи — непоносимо. Изправих се пред него и разтреперан от гняв, запитах кого търси, защо е дошъл, кой е той. Поразяващ огън блесна в очите му. Но почти в същия миг той се овладя, измени израза на лицето си, усмихнат пристъпи до вратата. Там беше електрическият ключ. И ето, аз видях — два негови пръста се приближиха до машинката и се извиха един след друг.

Тъмнина. Светлина.

Когато лампата се запали повторно, в стаята вече нямаше никой. Извиках от смущение. Но вълнението ми скоро стихна пред поразяващата сила на преценката, че независимо какво се бе случило по-рано, какво по-късно, моето настроение — това другото, и желанието на чуждия човек — искаха едно и също нещо: да не се съгласявам за ново издание. Тази преценка реши какво трябва да правя. Наистина лесно бих се поддад на собственото си убеждение за безнадеждността на всяко творчество, но мисълта, че тъй ще се изпълни и внушението на един вманиачен човек не ме оставяше. Аз реших: ще послушам Раб и ще дам съгласието си за ново издание.

Още на сутринта изпратих да повикат приятеля ми. Половин час след това узнах: нощес намерили Раб мъртъв в леглото му.

Едва дочух страшната вест, в стаята ми се втурна снощният гост.

— Научихте ли? — завика той още от прага, засиял от нескрито тържество. — Вашият приятел Светослав Раб е убит нощес от неизвестно лице.

И добави, като се усмихваше и приближаваше:

— Сега всичко ще тръгне по-добре, нали? Вие няма да бъдете вече така упорит. Този приятел ви влияеше зле, ласкаеше и подхранваше суетата ви. Тъй, нали? А?

Той чакаше отговор. Нетърпеливо размахваше ръце и явно недоволствуваше, че аз мълча. Не можех да проговоря. В съзнанието ми драцеше една дума и давеше гласа ми: моят приятел убит! Грабнах дрехата си и разтревожен се спуснах към неговия дом. Когато излизах, чух още веднъж непознатия да вика:

— Къде? Къде? Та аз съм тука! Нима не ви желая доброто повече! Къде по мъртвите?

Тогава аз не отдадох никакво значение на думите му. Както и на всичко друго. Водеше ме страшното: Раб убит! Ето, тъй започна и се разви до трагичния край на приятеля ми чудното, което ме омотаваше и смазваше. Но аз начевам да пиша тъкмо защото всичко още не е свършено. За края нямам никаква представа, страх изпълва цялото ми същество. Зная ли! Не виждам да ме очаква нищо добро. Необикновените настроения, в които изпадам, загадъчната смърт на Светослав Раб, този непознат — всичко ме смуцава и плаши. И най-много този непознат! Какво иска той от мене? Защо се изпречва на пътя ми? Предлага своето доброжелателство и приятелство! Да! Това забравих. Когато се върнах в къщи през тая трагична утрин, на масата си намерих записка от него. „Вие и днес не разбрахте сърцето ми, изпълнено с най-приятелски намерения — пишеше той. — Но аз не желая да ви лиша от възможността да сторите това и ще ви посетя повторно.“

Предполагам, че записката е от него, защото иначе нямаше никакъв подпис и нищо друго, което да ми даде някакви указания. Аз и не искам нещо от този човек. Едно е лошото: че той загатва за ново посещение...

След това въведение, дадено в първите страници, изписани от Казимир Храбър, следваха отделни листчета с дати.

20 декември.

Днес е седмият ден от смъртта на моя приятел. Полицията не е открила още никаква следа, за да разгадае подробностите около престъплението и кой го е извършил. Намерен е само един пръстен при убийтия. Но аз намерих повече: моето спокойствие. Струва ми се, че не ще се наложи повече да пиша.

След убийството, което дойде сякаш за да разкъса сърцето ми от мъка, с мене не се е случило нищо особено. Започвам да мисля понякога, че и нищо не е било. И наистина, какво стана? Защо аз почувствувах тъй близо до мене дъха на смъртта, защо и сега треперя?

Пиша, убеждавам се, обсъждам всички положения, докато очите ми хвърлят поглед към бележката на непознатия, а в паметта ми възниква споменът за необяснимите състояния, в които изпадах след убийството на Светослав, и изведнъж у мене се възбужда страхът, че това затишие... не! Не! Аз насила си създавам страховете! От шест дни не се е случило нищо особено. Вярвам, че тъй ще преминат и другите дни. Загубих само Раб. Той ме водеше. Къде ще отида сега сам? Така препълнено е сърцето ми с болка и безволие...

21 декември:

Издателят намира, че нямам причини да откажа на предложението му. Днес той беше при мене. Дадох му да разбере, че не бих имал нищо против да издаде втора моя книга.

Когато той си отиде, някой потропа на вратата. Посетител! Не очаквах никого.

— Влез!

Отвън се чуха глъхнещи стъпки. Избързах към вратата и я отворих. През коридора минаваше човек. Той изчезна зад вратата на последната стая. По-късно хазайката каза, че това е новият й квартирант. Любезен съсед с навика да чука по чуждите врати. Няма що!

С издателя определихме да се видим още веднъж, за да му предам новите ръкописи. Сега ще се помъча да ги подреда. Втора книга! Защо не! Така поне върша нещо. Не искам да мисля, че то е нищо! Не трябва да мисля!

23 декември.

Тоя пръстен! Де съм виждал тоя златен пръстен с мъртвоблед опал. Навярно той е на убиеца. Аз бих могъл да открия престъпника, ако си спомня де съм виждал пръстена...

24 декември.

Грижливо преглеждах ръкописите. Или по-точно едно мастилено петно, след като повече от два часа работих по чисто преписаните разкази. Това петно привлече погледа ми и не можах вече да го избегна. То се разливаше, разтягаше се пред очите ми, докато в еднообразието на тоя тънък слой мастило съзрях безсмислието на самите ръкописи.

Тогава от дъното на коридора чух познати стъпки. Те спряха пред вратата ми. Няколко мига се вслушвах със затаен дъх. Нищо. Сетне — едно плахо почукване, дръжката се наведе и остана така. Попитах кой е. Бравата скръцна, вратата се отвори. Сkochих. Предишният ми гост, непознатият с малките миши очи, пристъпи в стаята. Огледа, подсмихна се и кротко, сякаш се извиняваше, каза:

— От няколко дни приближавам до вратата ви и не смея да вляза. Вие тъй много...

Погледът му падна върху писалището. Той се прекъсна. Сбърчи чело и недоволен седна в най-близкото кресло.

Аз го разбрах. Очакването, че ще започне отново играта със своите съвети, ме изостри. Приблжих го и почти грубо му казах:

— Мога ли да зная на какво дължа днешното ви посещение и дали няма да престанете да се държите тъй с мене?

Той ме изгледа продължително и махна с ръка.

— Оставете!

И сякаш въпросът ми не го засегна, с досада добави:

— Смятах, че смъртта на приятеля ви ще ви поучи...

Остро се възрях в него. Почти забравих оскърбителните думи, които смятах да кажа. Засягаше ли смъртта на Раб този човек, та вече втори път споменава за нея?

Той продължи:

— Когато едно дело иска жертви, трябва да му се дадат. Но ако въпреки жертвите от делото не излезе нищо, казват, че са отишли напразно!

Подозрение ме опари. Може би в този миг щях да кажа нещо. Думите бяха на устните ми. Гостенинът не ме остави. Скочи от креслото и като разпери ръце, изписка:

— Напразно отишли! Чувате ли?

Неговият глас и замах ми подействуваха с вковаваща сила. Аз се отдръпнах. И видях. Отново. С изплашените си очи. С моите в ужас разширени зеници: една глава с къси руси коси, люлеещи се в пространството ръце, които се чупеха в ъгли и дъги под нея.

Остър смях ме опомни. Непознатият беше се приближил плътно до мене и се смееше.

— Уплаших ли ви? Нищо! Това е на добро!

— Вън! Вън! — закрещях извън себе си и политнах към него.

Не издържах. Яростта ми премина бързо в припадък от плач и аз паднах на дивана. Този човек дойде, когато най-болно изживявах съмнението в смисъла на своите дела като писател, като човек. И сега аз забравих всичко било и не било, за да пропълзи отново пред очите ми онова фатално

мастилено петно и да се сгърчи в лапите на отчаянието, което то ми навяваше.

В стаята настана тишина, сред която чувах само своето ридание. Тъй няколко време. След това кротък, приятелски глас, мой или чужд, зашепна над мене:

— Амбиция! Славолюбие! Остави! Остави! Кой си ти? Какво си? Откъде тая смелост да смяташ, че можеше да бъдеш утешител на някого? Де са твоите радости, та предлагаш и на близките си? Де е твоята утеха, та искаш да пресушиш чуждите сълзи?

Аз треперех от още нестихнал плач. Думите разравяха цялото ми същество. Те ръфаха стихнали рани и подлагаха мисълта ми на нов гнет и изпитания. Но не спираха:

— Твоят приятел трябваше да умре — чувах аз, — защото беше празен мечтател. Ние не сме родени, за да мъдруваме. Не и за да се пишат твоите смешни съчинителства. Друго има! Чуваш ли? Друго, по-ценно. По-смислено!

След тия думи гласът почти изписка в ушите ми:

— Лао-Це!

Това име, тая дума прозвуча с нетърпим фалш сред гнетящата логичност на изживяванията. Тя се яви като разкъсващо звено сред тях, за да стане сама център. Аз почувствувах как в един невъобразим хаос се увлякоха около нея мисъл, думи, чувства. Но тоя, който произнесе името, сякаш недокоснат от нищо, повтори:

— Лао-Це!

И веднага:

— Тя е някъде между нас. Ние трябва да я търсим. Защото тя е най-ценното. Ти търсил ли си я? Не! Твоят приятел, глупавият ти приятел, пречеше на това. Сега той е мъртъв и аз съм при тебе. Слушай ме — ние двамата ще я търсим.

Гласът затихна в ласка:

— Ние двамата — аз и ти...

За да пропищи неочаквано нервен и груб:

— Сега на работа!

Аз повдигнах глава, погледнах с още влажни очи непознатия. Сладостта от болката, която носех в себе си, тъй внезапно разнесена от един груб набег към нещо, което не разбирах, сега позеленя и съвсем огорчи вкуса си. Моят гост беше пристъпил до писалището. Обзе ме предчувствие, че нещо чудовищно ще се извърши с това, което още ценях и обичах. Сkochих към него.

— Какво искате да правите?

Треперех. Тялото ми се отърсваше от всичко действащо върху него така — не по моя воля, за да придобие сили и възнегодува. Непознатият отмести една папка, зарови в друга. Разтвори всички и като показваше ръкописите, предложи:

— Ние трябва да унищожим това! Всяка следа от болестта да бъде изгорена, изтрита, убита, тъй както вашият приятел!

Говорейки, той простря ръце върху купа книжа, за да изпълни в следващия миг закана си. Пръстите му алчно се гърчеха. И сега аз видях: върху показалеца на лявата му ръка ясно личеше белег от пръстен, който доскоро е носил.

Осени ме внезапно просветление. Не е ли намереният при трупа на Раб златен пръстен с мъртвобледия опал... Посегнах към ръцете на непознатия.

— Вие...

Не довърших. Моят гост се дръпна и в припадък на несъмнена лудост, с блеснали очи и страшно сгърчени ръце, се нахвърли върху листовите. Заграби ги, замачка и изведнъж започна да ги къса с ожесточение и стръв.

— Убиец! Убиец! — закряхах аз. В същия миг като в просъница пред очите ми преминаваше вероятната картина на убийството на Светослав Раб и видях ожесточения човек над него, както в момента го виждах стръвен и непоколебим над ръкописите ми. Не се съмнявах, че бях открил убиеца на скъпия ми приятел.

По-късно трябваше да се смея. Колкото и странно да е появяването и държането на тоя човек, колкото и

необяснимо да е влиянието му над мене, той не можеше да бъде убиец на приятеля ми. Това беше първата ми мисъл. Сетне дойдоха и други и те съвсем разколебаха предположението ми. Помъчих се да се изсмея. Той ме загледа. Ръцете му още трепереха от възбудата, а очите му имаха суров израз. И колкото у мене се възвръщаше доброто настроение, тези очи меняха израза си, докато най-сетне блеснаха в огъня на злъч и ненавист. Тогава той се приближи и предизвикателно проговори.

— Не трябва да се смеете! Открихте ме — идете и ме предайте.

Аз отстъпих изненадан. Изгледът и думите му бяха повече от признание. Те пробудиха отново подозрението ми. Но миг и пак ми се видя всичко нелепица. Аз му казах, че лъже.

Непознатият сякаш не ме чу. Дигна ръце и потвърди:

— С тези ръце го убих, защото ми пречеше.

Аз го предупредих:

— Вие сте лъжец, но ако... настоявате...

Той сложи ръце на раменете ми.

— Не чувате ли? Аз съм убиец, защото съм ваш доброжелател.

Последната дума като че ли го укроти малко. Със съвсем тих глас повтори:

— Доброжелател!

И като ме повлече да седна на канапето, сам седна до мене и със същия тих глас заговори:

— Ние отдавна живеем в съседство. Аз ви зная какъв сте. С вас е лесно да се намери бледолунната Лао-Це. Няколко пъти исках да ви кажа това. Приятелят ви пречеше. Не само това — той ви водеше. И реших: той трябва да умре. За Лао-Це! За нея си струва всяка жертва! И аз го убих...

Смяташе, че не е достатъчно да каже това.

— Убих го! — каза още веднъж и тържествуващи нотки прозвучаха в гласа му.

— Стига! — с безгранично отвращение извиках аз.

В тоя миг ми стана ясно какво трябва да правя. Отидох до вратата. Чувствата към загиналия ми приятел налагаха решение и аз го бях взел. Извадих ключа и бързо излязох, като заключих след себе си. Когато слизах по стълбите, непознатият викаше от Стаята:

— Да, доведете стражари! Предайте ме. Ще почакам...

Аз се спуснах из улиците към участъка. Преминах големия площад, сетне ъгъла до бакалницата. Тука спрях. Беше облачно, тъмно. Валеше дъжд. Погледнах струящата вода, трамвайната линия, извиваща през площада, продавача в бакалницата. Сякаш за пръв път ги виждах. Напрягах паметта си. Вместо спомена за всичко видяно и преживяно, усетих парливото пробождање на спомена за мастиленото петно. И още: Лао-Це! Аз помислих за нея. За луннобледата жена, за която говореше моят гост! Сещам още болката, по ръцете ми стоят още следите от ноктите, които забих в себе си, за да се опомня, и в мене отново се пробуди предишното решение да вървя към участъка. Затичах. През дъжд, кал, трамвайни линии и светлини от улични фенери. Преминах първата напречна улица, втората — към участъка. Пътят беше пуст. Из улиците препускаше само дъждът, раздираше лъчите на големите електрически лампи и оплиташе в мрежата си всичко.

Аз тичах. Неуловим, незасегнат. Докато се повтори предишното. Не зная кога съм спрял. Спомням си само мига, в който чух един тих, ласкаещ глас: Лао-Це!

Една сграда привлече погледа ми. Три етажа. Не ги броих, но те бяха толкова и това сякаш знаех от по-рано. С още подробности: на най-горния етаж — пет прозореца, средният — със спуснати завеси. Погледнах право в него. Изтичах. В същия миг някой извика, сетне ме удари по рамото.

— Не късайте некролога, ви казвам!

Обърнах се. Ръцете ми се отпуснаха — парчета хартия паднаха на земята, а недалече видях отминаващ човек, прегърбен от дъжда. Сякаш се пробудих от сън.

Непознат и чужд за всичко наоколо. Напразно напрегнах сили да разбера защо съм тука, защо беснее дъждът в настъпващата вечер и свиреше улицата, надувана от бурята. Докато в съзнанието ми отново проблесна споменът за непознатия и моето намерение да го предам в участъка.

Спуснах се отново напред. В далечината най-сетне видях лампата на полицейското помещение. Затичах към нея. Ала сега започна необяснима игра. Виждах пътя, по който можех да стигна, но отпреде ми се разтваряха нови улици и завивах по тях. Излизах отново на правия път и пак ме увличаха страничните улици. Една, друга, трета. Отпреде ми непрекъснато гореше полицейската лампа, а аз все не можех да я стигна, гонен и оплитан от бясно люлеещата се и развяваща се мрежа на дъжда.

И изведнъж се почувствувах уловен, а всички познати пътища изчезнаха. Намирах се в светлината на развихрената вода, без сили да се откъсвам. С едно желание — към участъка! Извиках това и чух сред бурята собствения си глас. В същия миг побягнах, подгонен ст ужаса на внезапно открита смъртна опасност.

В някакъв час спрях пред познатата триетажна сграда с петте прозореца на втория етаж и спуснатото перде на средния прозорец. Видях, че се намирам пред къщата, в която живеех. Влязох. Непознатият ме чакаше в моята стая. Веднага скочи към мене. Изглежда ме за миг да прочете какво му нося и се хвърли в краката ми.

— Ти не ме издаде! — пошепна той и усетих устните му да докосват ръката ми.

Аз се облегнах на вратата и останах така дълги часове с поглед дълбоко в мене.

Утрината багреше прозорците, когато обърнах очи към околното. Първото, което попадна пред погледа ми, беше моят гост. Как изглеждаше той сега! Всичко ликуваше в него. Но това беше не лъчезарното тържество на едно добро същество, а наситеният с демонична радост празник на незадоволения и озлобения. Гледах го поразен,

докато някаква дива злъч и стръвно желание за освобождение кипнаха у мене, подтигнаха ръцете ми към близкия стол. Преди гостът да може да каже нещо, аз запратих стола в лицето му. Видях, че ударих стената и полетяха парчета от дърво и мазилка. Като че ли прогледнах сега. Беше станало нещо невероятно. Госта го нямаше в стаята. Беше избягал или може би не е бил в стаята — не можех да кажа. Привлечена от удара по стената, дотича хазайката.

— Какво стана! Господи! — възкликна старата жена, като видя счупения стол и изронената стена.

Аз не ѝ отвърнах нищо. Сам питах какво стана. Беше ли в стаята непознатият, или го нямаше? Този въпрос повтарям непрекъснато. Разсъждавам, мисля, анализирам. Ето, аз не се реших да издам убиеца на моя приятел, а сетне оставих да ме разиграва този невзрачен шут. Защо? Какво става?

Какво става? Аз не знам. Виждам се само самотен в мрежата на нещо необикновено. И дните не ми носят нищо радостно.

26 декември.

Само датата. Нищо друго няма да отбележа. Защото нищо не се е случило през тоя ден, минал в просъница, в размисъл, мъка и слабост за всичко друго.

30 декември.

Седя като в пълна парализа. Като мъртвец, учуден от собствената си смърт. Само когато той влезе в стаята, очите ми се разтварят широко. Една мисъл заблъсква жестоко в главата ми. Каква е, що ми носи тя — не зная. Тя блъска, а очите ми, широко разтворени, гледат непознатия.

3 януари.

Спрях пред голямото огледало на гардероба в стаята, в което се оглеждах на цял ръст. Едва застанал, видях него. Помислих, че е отзаде ми. Обърнах се — нямаше го. Погледнах пак в огледалото и той отново се яви. Обърнах се — напразно, не беше зад мен. Потърсих из стаята — никъде го нямаше. Тогава пак застанах пред огледалото и

той отново се появи. Потърсих да видя къде съм аз. Той изпълваше огледалото — себе си не открих, колкото и да се измествах. Къде бях аз? Защо не виждах себе си? Обърнах се — него го нямаше в стаята. В нея бях само аз.

Същия ден.

Пак тази игра пред огледалото. В него се появява винаги той, щом застана пред стъклото. Обърна ли се — в стаята не го намирам. Той се появява само там в огледалото, когато застана пред стъклото, сякаш то не може да отрази мене. Но къде се губя аз? Защо огледалото отразява неприсъстващия, а пропуска този, който застава пред него? Него ли виждам аз или себе си — непознат, преобразен, нов, друг?

Стига! Викам отново — стига! Гласът ми кънти из стаята. Аз го слушам и се ободрявам. Живея още. Чувам гласа си. Кръвта ми се раздвижва, гореща и негодуваща.

5 януари.

Аз не съм аз. Не мога да намеря себе си. Заставам пред огледалото и виждам само него, винаги него. Къде съм аз? Вземам друго огледало. Може би онова на гардероба да е... Вземам друго огледало. Оглеждам се и не се виждам. Появява се пак той, а него го няма в стаята. В същото време аз говоря, мисля, както той говореше и мислеше. Не сядам на масата, не поглеждам нищо от онова, което някога ме привличаше, моята работа ми е противна. Аз мисля за друго. По-ценно! По-смислено. Лао-Це! Тя е някъде между нас. Ние трябва да я търсим... Чувам думите си, осъзнавам мислите си и всичко у мене се бунтува. Аз не искам да съм той, а говоря неговите думи, увличат ме неговите желания...

По-късно.

Напразно се противя, напразно се боря. Всички усилия пропадат. Всяка скъсана нишка от чудовищната мрежа, в която ме оплете тоя човек, се замества от хиляди нови. Аз губя все повече себе си, за да остане отзвук от него.

6 януари.

Днес видях. Днес разбрах. Аз не губя себе си. Не аз съм този, който се подава и губи в мрежата. Не съм безсилен под властта на моя гост. По-скоро би могло да се каже, че той се поддава под силата на моето желание. Или какво да кажа? Едно забелязах аз: всяко негово желание се предхожда от мое. Той само повтаря това, което аз искам. И налага то да бъде извършено. О, добре забелязах това още от началото!...

Вечерта.

Аз съм загубен.

Не! Не! Ние не носим едни и същи желания. Той ми е чужд. Далечен и чужд. Иначе... аз съм загубен!

Утре ме викат повторно при следователя по убийството на Раб. Несъмнено вече ме подозират в участие или може би като извършител на това убийство. За какво друго ме викат?

Ще отида да кажа кой е убиецът. Истинският убиец!

Оттук нататък до последния лист на тетрадката следваха тестове, явно написани не от Храбър. Изведнъж се вмесваше някакъв друг почерк, а и тонът, начинът на изказването беше съвсем друг. А написаното от моя приятел Казимир Храбър бе недостатъчно да се разбере в какви събития по-нататък се е оплел и каква е съдбата му. Той така внезапно бе прекъснал дневника си. Истински се вълнувах: Изненадата, преживяна преди два месеца от некролозите за един мъртвец, когото никъде не намерихме, и гнетът на необяснимото по-късно сега се обърнаха в жадна стръв да разгада и разясня. Непрогледна мъгла лежеше над преживяванията и участието на моя приятел. В тая мъгла аз не можех да издържам повече. Защо смъртта на литературния критик Светослав Раб, наш общи приятел, му е направила такова впечатление? Защо той изопачаваше обстоятелствата около тази смърт и си приписваше неща, които нямат нищо общо с истината? Най-много се вълнувах да разбере кой е този непознат, споменаван тъй често в дневника. Дали не е този Секул Бравда, когото

видях в квартирата му и който сега ми бе изпратил книжата на Храбър от Буенос Айрес? Не загатваше ли Храбър, че той е негов съквартирант? И тука имаше съвсем неясни работи. Още по-жаден да разбере загадката, започнах да чета останалите страници от тетрадката. Описаните събития в тях не бяха означени по дати.

Той се втурна в стаята ми. Веднага след него се потропа.

— Полицията! — предупреди тържествуващ Храбър.

Сетих устните ми да се присвиват и безгранично презрение да ме обхваща към недостойния. За него аз убих Раб. Беше ли нужна полицията, за да ми изкаже благодарността си за това?

Сграбчих го за врата.

— Ти ли я повика?

— Той ме отблъсна.

— Сега аз те познавам!

Той ме беше познал едва тоя ден!

— Ти ме заплете в чудовищната си мрежа, но днес аз я разкъсвам. Ето...

Каза това и направи крачка към вратата, на която непрекъснато се тропаше. Аз още повече се разярих. Негодникът трябваше да получи заслуженото. Отново се хвърлих върху него и го хванах за гърлото. Застисках здраво. Непоколебимо. Той махаше с ръце и хриптеше. Не! Някой проговори:

— Де е лицето?

Погледнах: пред отворената врата стоеше стражар. Всичко беше свършено. Недостигнал още смисъла, ценното в моя живот, аз стоях пред неговия край. Подадох ръце за белезниците и признах.

— Аз съм.

Стражарят сви рамене.

— Заповедта на следователя се отнася до убиеца на така наречения Светослав Раб, не до вас. Вие сам казахте...

Помислих: следователят заповядал! Но това не прекъсна стражаря, а друго. Болезнен вик се чу отвън. Аз го познах — викаше Храбър. Надежда погали душата ми. Не се ли разкайва той в последния миг и не дръзва да продължи делото си? Излязох в

коридора. Не видях никого, а гласът вече се обаждаше отдолу. Бързо се спуснах по стълбите. Стражарят завика след мене:

— Ами къде е лицето? Къде отивате вие?

Не му отговорих. В тоя миг за мене беше по-важно да разбере какво ставаше с Храбър. Долу го нямаше. Излязох на улицата. Отново до слуха ми долетя гласът. Избързах до ъгъла. Минах по улицата, по първата пряка — на площада. Гласът непрекъснато се обаждаше пред мене, до мене, зад мене.

Тогава се върнах. През площада, винаги след гласа, през едната, по другата улица. Стигнах в къщи. Вслушах се. Сега викът идеше съвсем ясно от стаята на Храбър. Избързах горе. Полицията си беше отишъл. Храбър го нямаше. Когато прекрачих прага на стаята, чух сетната му въздишка. Повиках. Помолих. Никой не се обади повече. Седнах някъде в стаята и сетих за първи път в живота сълзи на очите си.

Аз плачех. Оплаквах. Нека бог просветли разума ми, но с този, който още имам, разбрах станалото: Храбър беше починал. Смъртта дишаше в стаята.

Ако Храбър е поел последен дъх с разкажание за постъпката си — заличавам всичко, което той подбуди в мене. С тая надежда ще поръчам днес некролози, а през нощта ще ги разлепя сам, без да смятам, че той не ги заслужава. Същата нощ ще замина. Не искам да ми благодарят. Точка.

Прости ми, Лао-Це, че толкова грижи отдадох за другите. Ти знаеш, всичко мое ти принадлежи...

Трябваше да дойда в тая страна, за да разбере работи, които дори не бях чувал.

Пред аржентинците моите руси коси минават за черни, очите ми — за кафяви, а бедните крака, които ги нямам никакви, тези чудаци ги намират здрави и силни на мене, както у всички хора. Само едно не зная — дали тази особеност е на наемодателите, или на всички у тоя народ. За сега смешната история ми разиграват само тези, които дават стаи под наем. Бях вече при трима. След като наемах стаята, явяваше се нужда да попълвам някакви листове. В отдела за моята външност на чист испански език, доколкото го зная, и трите пъти писах каквото трябваше. Но всеки път имах една и съща неприятност: хазаинът вземаше листа, прочиташе го и като се подсмиваше, забелязваше, че в

някои области на местния език, изглежда, съм особено слаб. Не знаей дали е така, но и тримата хазаи с най-спокойни движения започваха да поправят: нисък обръщаха на висок, ъгловато — в продълговато, русите ми коси стават черни, а когато се стигне до краката, както казах, съвсем ослепяват. Смешни недоразумения се получават и с името ми. Аз пиша, че се наричам Секул Брадва. Хазаинът гледа паспорта ми и...

Какви ли изненади ме очакват още между тоя народ?...

Изглежда, те идат. Наистина изненадите ми се поднасят мимо народа, сред който живея, но затова са по-силни: Казимир Храбър е жив. Или... Не! Аз не вярвам в духове. Аз го видях. Видях го жив, от кръв и плът — тъй, какъвто беше преди. В тоя миг той не можеше да бъде дух, дори ако такива съществуват. И все пак всичко не беше съвсем обикновено. Аз влязох в стаята си и седнах. Бях много уморен и потиснат. Сведох глава. Въздишка се изтръгна от гърдите ми. Можех да остана така часове и бих то сторил, ако... Вслушах се. Да, не се излъгах — въздишка отзвуча като ехо на моята. Огледах се. Срещу мене с поразителна точност в позата седеше Казимир Храбър. Едва не извиках от изненада. Но само миг на стъписване — и аз вече можах спокойно да кажа:

— Радвам се, че те виждам, Храбър.

Той отвърна на усмивката ми.

— Радвам се, че те виждам, Храбър!

Аз продължих:

— Вярвах, че си умрял.

Той повтори:

— Вярвах, че си умрял.

Усмихнах се отново. Не се ли шегуваше той с мене? Също се усмихна. Или, нека бъда по-точен, неговата усмивка съвпадна с моята. Погледнах го по възможност най-ласкаво и попитах:

— Забавлява ли те това?

— Забавлява ли те това? — повтори той сричка по сричка.

— Но стига! — предложих сега аз. — Би могъл да измислиш нещо по-добро.

Той повтори отново думите ми. Казвам повтори, а трябва да призная, не бях уверен, но стори ми се, че той не повтаряше казаното от мене, а просто всяка негова дума съвпаднаше в същия миг с моята. Опитах.

— Не — започнах аз и го наблюдавах внимателно.

— Не — отвори той уста и се прекъсна.

— Какво? Продължавай! — забелязах му малко ядосано.

— Какво? Продължавай! — чух да се вплита неговият глас с моя.

Станах. Прекрачих от ъгъл до ъгъл стаята, отидох до вратата. Обърнах се към Храбър.

— Ще кажеш ли... — започнах и не довърших.

Храбър беше изчезнал от стаята.

Ясно е, че и дума не можеше да става за духове. И все пак и до днес не мога да си обясня случката. Най-много ме занимава краят — неговото изчезване. В първия миг прегледах всяко ъгълче на стаята, излязох дори в коридора. Аржентинските квартири не са по-различни от нашите. Поне тия, в които се дават стаи под наем. В този коридор, дето попаднах, като че изведнъж се намерих в софийската си квартира. Полумрак, един прозорец на дъното, а встрани отляво и дясно врати на заетите от квартирантите стаи. Едно предположение, че Храбър се е скрил някъде, не можеше да бъде съвсем неприемливо. Тръгнах по коридора. Но отминавах вратите отляво и отдясно. Нещо ме влечеше към дъното при последната стая. Тука спрях. Мъгла лежи над тоя миг. Не знаех какво търсех, нито имах представа за постъпката си. Ясен е следващият миг. Спрял пред вратата, аз бях дълбоко убеден — в тая стая ще намеря Храбър. Посегнах към дръжката и почуках.

— Влез! — обади се някой отвътре на испански.

Усъмних се. Постоях няколко време, без да предприема друго, и изведнъж бързо се върнах в моята стая. Но сега съм уверен, че Казимир Храбър е жив и пак е мой съквартирант...

Всеки ден пристъпвам до вратата и все не смея да вляза. Това не значи ново съмнение. И помен от това! В нито един час на деня той не е сам. Спирам до вратата и го чувам да говори с някого...

Някога аз му казах, че има нещо по-ценно и смислено от неговите смешни съчинителства. Днес той живее, за да пренебрегне отново Лао-Це.

Открехвам моята врата и следя хората, които го посещават. Той отминава пътеките към луннобледата жена и за това са виновни тези негови посетители. Мразя ги. Бих искал да им кажа да се пазят от мене...

Тези аржентинци!

Днес срещнах хазаина в коридора. За да не го отмина мълчаливо, попитах — не помня какво — за квартиранта от последната стая.

— Уйлям Блес ли? — екна въпросът на домопритежателя.

И като се засмя, допълни:

— Вие бихте могли да вземате него уроци по испански.

Смешно! Казимир Храбър, учител по испански, и с това смешно име! Ах, тези аржентинци!

При Храбър идват различни хора. През полуотворената врата на моята стая аз ги изучавам най-подробно. Има един с шуба. Когато минава по коридора, винаги подкашля, още задъхан от стълбите. Предупреждава, че пристига.

Другите са безлични.

Бих желал да видя този с шубата по-отблизо. Винаги сведената му тежка глава истински ме предизвиква...

Не мога повече да изтрайвам. Ще пиша на Храбър. Той трябва да отдели малко време и за мене. Нима забрави към какво го насочвах? Светът очаква, изнемогнал, затънал в безсмислици. Ние трябва да му дадем новото!...

Получих писмото си обратно, сякаш бе адресирано до мене, а не за Храбър. Знам кой ми устрои тази игра. Ще се скрия в коридора и ще го причакам.

Чувам неговото подкашляне...

Щом той прекрачи на излизане долу вратата, тръгнах подир него. Той вървеше бавно и това ми струваше истински мъки. Но не се отказвах. На тая тежка, празна глава можеше лесно да се внуши да гледа само своите работи!

Неговата шуба изчезваше и отново се мярваше между тълпата, която пълнеше улицата. Аз бях решил. Той трябваше да изчезне от пътя ми както някога Раб.

Не предприех нищо. Не защото няхах сили. Нещо ме отклони от решението. Когато минавахме през най-многолюдната търговска улица, погледът ми неочаквано бе привлечен от една витрина. Спрях и останах дълги часове пред нея. Човекът в шубата беше отминал. Това забелязах, щом погледнах встрани. Но не направих нищо. Отново се втренчих във витрината, омаян от откритото...

Днес пак.

Тя седи в своя стъклен дворец и чака. Уверен съм: тя ме чака. Няколко пъти се спирах пред нея и дълго я съзерцавах. Неудобно ми е да сторя това за цял ден, за цяла нощ...

През нощта тя не е в двореца си. Преди малко минах: дворецът тънеше в мрак. Тя ходи някъде през нощта. Може би тя ни търси — мене и Храбър. Ще трябва да му кажа...

Той не е Храбър. Хазаинът има право: Уйлям Блес, един учител по испански — нищо друго!

Побягнах от стаята му. Отидох в моята. Бях разстроен, измъчен, тъй много ме изненада моето заблуждение. Но в стаята ме очакваше друго изпитание — още не прекрачил прага, пред мене се изправи Казимир Храбър, блед, разчорлен, страшен. Прилепих се до вратата. Няколко мига ние се гледахме. Нещо вражеско прелиташе между нас. Двамата стояхме, наежени като пред скок един срещу друг. Премислях с всичката бързина на паметта си събитията през последните дни. Те се омотаваха в нишките на някаква преднамерена игра, за която Храбър трябваше да даде обяснения. Но той не се отказваше да играе с мене дори и сега. Вплетох ръце отзад на гърба си и с колкото се може по-спокоен глас предложих:

— Ние трябва да се разберем, нали?

В същия миг чух го да повтаря:

— Ние трябва да се разберем, нали?

Прехапах устни, за да не изругая и веднага направих нов опит:

— Аз смятам...

— Аз смятам... — помръдна той устни и също ги прехапа.

Не го оставих да довърши. Обладан от истински бяс, тръгнах към него. Миг преди да разбере, че той също върви срещу мене. Стана онова страшно, при което стаята се сгърчи и замачка, задъвка тялото, душата, разсъдък ми сред блясъка на счупени стъкла и кръв, и кръв навсякъде. Но от Храбър не беше останала нито следа в стаята. Къде изчезна той? Какво стана с него?

Тръгнах като замаян. Излязох на улицата. Вилнееше дъждовна буря. Каналите фучаха и преливаха. Прозорците на къщите пицяха от удара на водата. А тя бесуваше и гърчеше в мрежестата си плетеница всичко по пътя си.

Аз спрях сред улицата и разкъсващ с отчаяни ръкомахания кошмара на дъжда, през сълзи и потреса, питах:

— Къде отиде той? Какво стана с него?...

Сега случката през тоя ден ми се вижда невероятна. Но тя е ясно предупреждение, че трябва да се погрижа за нервите си. Как може да ми дойде на ум, че Храбър е жив и в Буенос Айрес — едва не в моята квартира! Той е мъртъв и това може само да ме радва. Имам ли някаква нужда от него? Аз сам ще взема Лао-Це и ще я предложа на света, защото тя ще му възвърне солта, защото е по-ценна и по-смислена от всичко, което е видял досега.

И светът ще благодари.

Само на мене...

Пред нозете ѝ лежат скъпоценности. Над нея горят слънца от всички галактики. Тя е облечена в черно кадифе и раменете ѝ изглеждат като от слонова кост. Диадема краси главата ѝ, но аз не мога да преценя кое гори по-силно — косите ѝ или скъпоценните камъни.

Отминавам и отново се връщам, след като дълги часове стоя загледан пред стъкления ѝ дворец и моля:

— Защо никога не ме поглеждаш, Лао-Це?

Течението, което образува вятърът от земното въртене, непрекъснато отблъсва от границите си пеперуди, гълъби и цвят от цъфнали ябълки. Затова светът изглежда толкова хубав! Аз обичам децата, които гонят пеперудите, гълъбите и се китят с цветове от ябълки...

Аз съм детето, което гони пеперуди и се кичи с белите цветове на пролетта. Тя е, която прави света хубав!

Прекарвам часове в нейната близост. Това ме радва и ободрява.

Тя седи неподвижна. Ръка е подхванала мекото кадифе на роклята и открива коприната на краката ѝ. Тя седи така през всичкото време.

Пристъпвам съвсем близо до стъклото и моля да повдигне очите си. Искam да видя очите ѝ. Тя седи неподвижна, очарована от крака си...

Днес не я видях. Нейният дворец беше обкован в желяза и тънеше в мрак.

Вечерта отидох пак. Трябва да бързам, да действувам. Тя е заключена. Затворена зад железни решетки.

Когато минах отново, нищо не беше се променило. Тя продължаваше да седи зад железните решетки, а наоколо ѝ нито лъч

светлина. Извиках. Тя не помръдна. Тогава разклатих железните решетки. Тя кимна глава и видях очите ѝ. Те бяха все тъй лъчезарни. Нито помен от печал. Тя явно не съзнава какво са ѝ сторили. Пошепнах ласкаво името ѝ. После казах да ме чака. Тя не осъзнава опасността, в която се намира! Но аз познавам хората! Те са способни на всичко! Казах ѝ да ме чака. Не ще я оставя без защита. Аз ще разбия нейните окови. Трябва да разбия оковите ѝ...

Аз съм свел глава над масата, а ръката ми трепери върху листа.

Тя е восъчна кукла.

Вън снежи. Очите ми са пълни със сълзи. Някой би казал, че плача.

Казимир Храбър! Светослав Раб!

Напразно пожертвувани!

Кой се смее?

Сега ще опаковам тая тетрадка и ще я пратя на забравения ми някогашен приятел. А сетне? Какво помислих? Разрез с чук и длето в кръг около главата. Снема се похлупакът. Отвътре се изважда малката машинка. Премина ли през някоя нейна гънка нещо?

О, тая машинка от тесто и тлъстини!...

С нервно движение затворих тетрадката. С това сякаш прекъснах лентата безгранични мъчения и гнет над разсъдъка и чувствата ми. Успокоение облада тялото ми. Успокоение, при което сецах дъх на буря, която ще връхлети след миг. Какво ми разкри прочетеното, написано от Храбър, и какво написаното от другия. Оня, който се бе подписал Секул Брадва? Вълнуваше ме още какво е станало с единия и с другия.

Върху корицата на тетрадката случайно движение с молив беше отбелязало крива, начупена линия. Погледът ми падна върху нея. Проследих хода ѝ. Отначало до края. Някъде се поколебах. Взрях се внимателно. Търсих началото и края на линията. Можеше да се направят различни предположения, без да се взема нещо за положително. Опитах. Отново колебание. Притиснах молива, който попадна под очите ми, и опитах отново, чертаейки по линията. Един път, втори. При третия път моливът се счупи. Ръката се отпусна.

И така без мисъл, без някакво намерение дигнах глава. Погледът ми блуждаеше по бялата срещна стена. Търсеше нещо. Напусто. Докато намери, но не върху стената. Затворих очи и прочетох:

Съобщава се на интересуващите се, че тая нощ почина Казимир Храбър.

И веднага се намерих пред въпроса — какво трябва да направя.

Ударих по масата. Бурята, която предусещах, забушува. На нея изникнаха едни очи и ме вковаваха. Познах очите на Секул Брадва. Те ме гледаха тъй, както когато се видяхме за първи път. Сега разбрах злото, което излъчваше тоя поглед. Още повече че не се съмнявах: той е непознатият от дневника на Храбър. По волята на тоя човек, затаил кой знае какви намерения, аз държах ключа на тайната за смъртта на моя приятел и убийството на Светослав Раб. Можех ли да се колебая повече?

Още същия ден отидох при следователя, който водеше делото на Раб. С мъка стигнах до него. Той беше предупреден за целта на моето посещение. И все пак ме посрещна с подчертана досада.

— Искали сте да направите някакви разкрития около смъртта на критика Светослав Раб?

Погледнах го недоволен. Държанието му не ми хареса.

— Да — потвърдих. — Аз зная чий е пръстенът, намерен при убийтия. Това, може би е някаква следа, която ще ви доведе до убиеца.

Тогава той каза, че следствието е приключено, понеже се установило, че няма данни за извършено престъпление.

Разбрах сторената грешка. С няколко думи разправих каквото знаех, показах и дневника. Следователят се усмихна.

— Явно приятелят ви бълнува — каза той. — Вече ви съобщих, че няма данни за някакво престъпление. А намереният пръстен при покойника се оказа, че е негов собствен...

Не го оставих да довърши. Разтворих страниците от тетрадката с признанията на Секул Брадва. Предложих му да ги прочете. След като ги прегледа, следователят се смръщи.

— Все пак всичко е твърде неясно — каза той. — Трябва да се изиска... Този доктор трябва да се изиска от аржентинските власти.

Официалното писмо за това изискване бе направено веднага. Ала няколко седмици по-късно дойде отговор, че „такова лице не било регистрирано като живущо в Аржентина“. На същия адрес обаче в Буенос Айрес бил записан друг българин под името Казимир Храбър.

Той, който знае защо, въпреки редовния паспорт и всички документи, установяващи самоличността му, твърдял, че Казимир Храбър е мъртъв, а той се казвал Секул Брадва.

Не зная дали неясното в този случай би се обяснило от следното, което още съобщаваше аржентинската полиция:

Споменатият Казимир Храбър се търси от полицията заради устроения от него инцидент с прислужниците от централния магазин за детски играчки.

Когато те пренасяли рекламната кукла от витрината към вътрешността на сградата, той се нахвърлил върху носачите, разблъскал ги и притиснал порцелановата кукла, шепнейки някакво чуждо име. По-късно потърсен от властите, оказало се, че е отпътувал от страната.

Това обяснение будеше радостната надежда, че приятелят ми е жив и може би скоро ще го видя. Колкото за Секул Брадва, беше съвсем ясно, че не е бил в Аржентина. Въпреки свидетелстването на Казимир, че противникът му непознат е с него в далечната страна, въпреки и личното твърдение на Секул Брадва в получените книжа, че е там, аз установих, че това не е вярно.

Отидох повторно в квартирата на моя приятел, разпитвах хазайката и видях с очите си този човек, жив и здрав, но все тъй невзрачен и саможив в същата стая, дето живееше по-рано. Не само това — разбрах, че не е пътувал никъде дори за един ден. Явно моят приятел, обхванат от съмнения и твърде чувствителен, блуждаеше в някакъв душевен лабиринт или бог знае в каква мистерия се бе омотал. Любопитно е какво ще каже, ако си дойде в София. Но несъмнено в неговите подозрения около неясната и твърде внезапна смърт на критика Раб, както и във впечатленията му от невзрачния Секул Брадва, имаше нещо, за което човек трябва да се замисли. Защото, както твърди той, на пръста на квартиранта му доктор наистина има ивица от някога носен пръстен. Това сам видях и мога да го свидетелствувам! Вярно е и твърдението на Храбър, че някогашният му неприятел съквартирант е с един крак.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.